

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ**ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Н.О. СІРЕНКО**

8 грудня 2012 року виповнилось 90 років від дня народження **Надії Олексіївни Сіренко**, доктора географічних наук, провідного наукового співробітника Інституту географії НАН України, відомого вченого – агрохіміка, ґрунтознавця, палеопедолога, палеогеографа.

Н.О.Сіренко зробила суттєвий внесок у пізнання історії розвитку давніх ґрунтів. Вона є представником української палеогеографічної школи з вивчення верхньокайнозойських відкладів, яку очолював М.Ф. Веклич, автором і співавтором близько 170 наукових праць. Її дослідження в області палеогеографії спільно з доктором геолого-мінералогічних наук М.Ф. Векличем та іншими співробітниками відділу палеогеографії були дуже плідними, як наслідок – 11 колективних монографій з питань методології палеогеографії, палеоґрунтознавства, особливостей розвитку ґрунтових покривів у окремі етапи мезозою і кайнозою на території України, ряд статей, опублікованих у закордонних виданнях.

Н.О. Сіренко народилася у м. Бориспіль Київської області в учительській родині. У 1946 р. закінчила Київський сільськогосподарський інститут за спеціальністю агрохімія. В 1947-1950 рр. навчалась в аспірантурі Інституту фізіології рослин та агрохімії (м. Київ), де і працювала старшим лаборантом, молодшим науковим співробітником (1950-1955 рр.). У 1955-1956 рр. вона – асистент кафедри ґрунтознавства та геології Української сільськогосподарської академії (м. Київ), у 1956-1960 рр. – співробітник Житомирського сільськогосподарського інституту, у 1960-1964 рр. – старший науковий співробітник УкрНДІ ґрунтознавства (м. Київ).

У системі Академії наук України Н.О. Сіренко працювала тривалий час: з 1964 по 1986 р. – старшим науковим співробітником, з 1986 по 1995 р. – провідним науковим співробітником відділу палеогеографії Сектора (згодом – Відділення, з 1991 р. – Інституту) географії.

У 1959 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Форми азоту у чорноземних ґрунтах УРСР в зв'язку з ефективністю азотних добрив, травосіянням і сидеритизацією у незрошуваних та зрошуваних умовах» за спеціальністю агрохімія та ґрунтознавство, у 1978 р. на спеціалізованій вченій раді Відділення географії Інституту геофізики АН УРСР захистила докторську дисертацію на тему «Плейстоценові викопні ґрунти України».

У становленні Н.О. Сіренко як вченого значну роль відіграли академік О.І. Душечкін та професор Н.Б. Вернандер.

Коло її наукових інтересів дуже широке. У 1960-1964 рр. вона брала участь в експедиціях з дослідження та картографування ґрунтового покриву Житомирської, Херсонської та Миколаївської областей України.

Нові аспекти наукової діяльності Н.О. Сіренко проявились у 1964 р., коли вона, як досвідчений ґрунтознавець, була запрошена в Академію наук УРСР академіком П.С. Погребняком у відділ фізичної географії Сектора географії Інституту геологічних наук, де стала завідувачем хімічної лабораторії (1964-1971 рр.).

Основним напрямом в дослідженнях Н.О. Сіренко завжди залишалось ґрунтознавство та реконструкція давніх ґрунтових покривів України, що відображено у багатьох авторських картосхемах. Дослідження були спрямовані на вирішення однієї з фундаментальних проблем палеогеографії – історії розвитку ґрунтів і ґрунтових покривів мезозою та кайнозою України з виходом на зональні палеоландшафти.

Територією дослідження були різні райони України (Полісся, Донбас, Приазов'я, Крим, Причорномор'я, Прикарпаття та ін.). За межами України Надія Олексіївна брала участь у дослідженнях на території Молдови, з метою кореляції відкладів вивчала розрізи четвертинних відкладів Сибіру, Кавказу, Середньої Азії, Підмосков'я, басейну Дону.

У своїх наукових працях Н.О. Сіренко продовжувала традиції палеопедологічної школи, які були закладені видатними вченими-попередниками – А.І. Набоких та В.І. Крокосом. Вона була одним із засновників широкомасштабних досліджень історії розвитку верхньокайнозойських ґрунтів території України, розробила основні принципи методики вивчення викопних ґрунтів – діагностики, генезису, географії, палеогеографічних умов формування.

Її теоретичні та методичні розробки з еволюції ґрунтових покривів відображено у палеогеографічних реконструкціях, палеопедологічному обґрунтуванні схем стратиграфічного розчленування пліоцену та плейстоцену України. Вона розробила картосхеми ґрунтових покривів і ландшафтних зон території України антропогену та окремих етапів пліоцену, реконструювала розвиток пліоценових ґрунтових світ і відкладів Криму та Донбасу, Нижнього Придніпров'я, дослідила окремі етапи мезозойського ґрунтоутворення Донбасу. Особливо слід відмітити її участь у розробленні та обґрунтуванні регіональної схеми палеогеографічних етапів пліоцену та плейстоцену України, затвердженої УРМСК у 1993 р. й прийнятої як обов'язкової при дослідженні плейстоценових і пліоценових відкладів в геологічних, меліоративних та будівельних установах України. Вона також є співавтором 15 місцевих стратиграфічних схем.

Важливого значення Н.О. Сіренко надавала впровадженню наукових результатів у виробництво. Зв'язки з виробництвом відобразились у виконанні великого обсягу господарсько-договірних досліджень, пов'язаних з практичними проблемами геолого-пошукових, меліоративних та будівельних робіт. Свій досвід вона передавала молодим вченим і виробничникам на численних консультаціях та школах-семінарах. Всі роботи супроводжувались широкими польовими дослідженнями.

Н.О. Сіренко брала активну участь у дискусіях з обґрунтування стратиграфічних схем у рамках різного рівня (від міжнародних до виробничих нарад і обговорень конкретних розрізів у полі).

Велику увагу приділяла Надія Олексіївна підготовці наукових кадрів, протягом багатьох років вона була членом спеціалізованої вченої ради Інституту географії НАНУ, а для палеогеографів – вимогливою та доброзичливою наставницею, прикладом відданості науковій справі. Палеопедологічні засади, закладені цією дослідницею, успішно розвивають представники палеогеографічної школи, як середнього, так і молодшого покоління – Ж.М. Матвіїшина, Н.П. Герасименко, В.І. Передерій, В.А. Дубняк, А.М. Карпенко, А.М. Брагін, О.Г. Пархоменко, С.П. Кармазиненко, С.П. Дорошкевич та інші. Наслідки досліджень Н.О. Сіренко знайшли відображення також у працях суміжних, зокрема палеонтологічних, галузей знань (С.І. Турло, І.В. Мельничук).

Відомим палінологом стала донька Надії Олексіївни О.А. Сіренко, яка у 2012 р. успішно захистила докторську дисертацію, в становленні якої як вченого значну роль відіграла особистість її матері.

Свідченням високого рівня наукових досліджень Н.О. Сіренко є велика популярність її наукових праць у країнах Західної Європи.

Результати її досліджень представлялись на міжнародних конгресах (геологічному, географічному) та інших форумах у вигляді доповідей (виступи в Україні, Росії, Молдові, Грузії, Білорусі, Узбекистані, Таджикистані), путівників польових екскурсій. Вона була членом палеопедологічної та лесової комісії INQUA (Міжнародної асоціації з вивчення четвертинного періоду), а в Україні – членом УРМСК (Українського регіонального міжвідомчого стратиграфічного комітету). Н.О. Сіренко нагороджена медаллю на честь 1500-річчя заснування Києва, численними грамотами.

Надія Олексіївна пішла з життя на 73 році (4 листопада 1995 р.), проте вона назавжди залишиться в історії географічної науки і палеоґрунтознавства, у пам'яті її учнів та послідовників як неординарна особистість, що залишила значний слід у науці.

Монографії за співавторством Н.О.Сіренко

1. Опорные геологические разрезы антропогена Украины / Отв. ред. М.Ф. Веклич – К.: Наукова думка: Ч. I, 1967. – 108 с. (соавторы М.Ф. Веклич, А.Т. Артюшенко, В.А. Дубняк и др.); Ч II, 1969. –172 с. (соавторы М.Ф. Веклич, В.А. Дубняк, И.В. Мельничук и др.); Ч. III, 1972. – 226 с. (соавтор М. Ф.Веклич).
2. Развитие ґрунтів України у пізньому кайнозої. – К.: Наукова думка, 1973. – 224 с. (співавтори М.Ф. Веклич, В.А. Дубняк, Ж.М. Майська та ін.).
3. Плиоцен и плейстоцен левобережья Нижнего Днестра и Равнинного Крыма. – К.: Наукова думка, 1976. –186 с. (соавтор и ред. М.Ф. Веклич).
4. Палеогеография Киевского Приднепровья. – К.: Наукова думка, 1984. – 173 с. (соавторы М.Ф. Веклич, Ж.Н. Матвишина, И.В. Мельничук и др.).
5. Методика палеопедологических исследований. – Киев: 1993. – 40 с. + 4 л. табл. (соавторы М.Ф. Веклич, Ж.Н. Матвишина, В.А. Дубняк и др; отв. редактор М.Ф. Веклич).
6. Стратиграфическая схема четвертичных отложений Украины. – К., 1993. – 40 с. (соавторы М.Ф. Веклич, В.А. Дубняк и др.).
7. Стратиграфическая схема плиоценовых отложений Украины. – К.: 1993. – 70 с. + 4 л. табл. (соавторы М.Ф. Веклич, В.А. Дубняк, Ж.Н. Матвишина и др.; отв. редактор М.Ф. Веклич).
8. Развитие почв и растительности Украины в плиоцене и плейстоцене. – К.: Наукова думка, 1986. – 186 с. (соавтор С.И. Турло).